Bulletin of Science and Education
ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE) №2(44) 2026

УДК 378.016:81’25:004.946

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-1156-1173

Яновець Анжеліка Іванівна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної та української філології, факультет цифрових, освітніх та соціальних технологій, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, https://orcid.org/0000-0002-1626-5244

Гончар Катерина Леонідівна кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей, факультет іноземних мов, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, https://orcid.org/0000-0003-3746-7125

Чарікова Ірина Василівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології, факультет іноземної філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, https://orcid.org/0000-0002-5080-5216

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ФОРМУВАННІ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У межах сучасної мовної освіти дедалі більшої ваги набувають підходи, орієнтовані на моделювання умов професійної діяльності в процесі фахової підготовки здобувачів вищої освіти. У підготовці перекладачів це передбачає створення освітніх середовищ, у яких мовний матеріал засвоюється не ізольовано, а в тісному зв’язку з комунікативними ситуаціями, типовими для майбутньої професійної практики. У цьому контексті імерсивні технології розглядаються як ефективний механізм інтеграції освітнього й професійного середовищ.

Статтю присвячено аналізу результативності використання імерсивних технологій у формуванні лексичного складника професійної підготовки майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти. Метою дослідження є визначення дидактичного потенціалу таких технологій з урахуванням особливостей засвоєння іншомовної лексики, а також окреслення показників оцінювання відповідних навчальних результатів. Методологічну основу роботи становлять аналіз і систематизація науково-методичних джерел, узагальнення педагогічного досвіду, педагогічне спостереження та елементи якісно-кількісної інтерпретації навчальних досягнень.

У роботі обґрунтовано доцільність застосування імерсивних навчальних сценаріїв для активізації лексичної діяльності здобувачів, зокрема щодо точності добору лексичних відповідників, швидкості лексичного доступу та врахування комунікативного контексту. Узагальнено результати, що відображають динаміку формування цих умінь у процесі роботи з цифровими симуляціями та віртуальними навчальними середовищами. З'ясовано, що імерсивно орієнтовані підходи сприяють усвідомленішому використанню мовних одиниць і створюють умови для інтеграції мовних знань у професійно значущі ситуації.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання окреслених підходів та показників оцінювання під час проєктування навчальних курсів і розроблення методичних матеріалів для підготовки перекладачів у вищій школі, а також у подальших дослідженнях, присвячених удосконаленню мовної підготовки в умовах цифрового освітнього середовища.

Ключові слова: професійна мовна підготовка, цифрові навчальні середовища, іншомовний словниковий запас, навчальні симуляції, дидактичний потенціал, підготовка перекладачів.

Yanovets Anzhelika Ph.D. in Philology, Associate Professor, Associate Professor of Foreign and Ukrainian Philology Department, Faculty of Digital Educational and Social Technologies, Lutsk National Technical University, Lutsk, https://orcid.org/0000-0002-1626-5244

Honchar Kateryna PhD in Philology, Associate Professor, Chair of the Department of Foreign Languages for Humanities, Foreign Philology Faculty, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, https://orcid.org/0000-0003-3746-7125

Charikova Iryna PhD in Philology, Associate Professor at the English Philology Chair, Foreign Philology Faculty, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, https://orcid.org/0000-0002-5080-5216

EFFECTIVENESS OF IMMERSIVE TECHNOLOGIES IN FORMING LEXICAL COMPETENCE OF INTERPRETERS IN HIGHER EDUCATION

Abstract. Within the framework of modern language education, approaches that model professional conditions during higher education student training are becoming increasingly important. In interpreter training, this involves

creating educational environments in which language material is not learned in isolation but in close connection with communicative situations typical of future professional practice. In this context, immersive technologies are seen as an effective mechanism for integrating educational and professional environments.

The article analyses the effectiveness of using immersive technologies in the formation of the lexical component of professional training for future interpreters in higher education institutions. The purpose of the study is to determine the didactic potential of such technologies, taking into account the peculiarities of vocabulary acquisition in a foreign language, and to outline indicators for assessing the corresponding learning outcomes. The methodological basis of the work consists of the analysis and systematization of scientific and methodological sources, the generalization of pedagogical experience, pedagogical observation, and elements of qualitative and quantitative interpretation of learning achievements.

The work substantiates the feasibility of using immersive learning scenarios to activate learners' lexical activity, particularly with regard to the accuracy of lexical equivalents, the speed of lexical access, and the consideration of communicative context. The results, reflecting the dynamics of skill development during work with digital simulations and virtual learning environments, are summarized. It has been found that immersive-oriented approaches promote a more conscious use of language units and create conditions for integrating language knowledge into professionally significant situations.

The practical significance of the study lies in the possibility of using the outlined approaches and assessment indicators when designing training courses and developing methodological materials for interpreter training in higher education, as well as in further research aimed at improving language training in a digital educational environment.

Keywords: professional language training; digital learning environments; foreign-language vocabulary; instructional simulations; didactic potential; interpreter education.

Постановка проблеми. Сучасна система підготовки перекладачів у вищій школі функціонує в умовах високих вимог до рівня професійної мовної підготовки майбутніх фахівців, зокрема до їхньої здатності ефективно використовувати іншомовну лексику в різноманітних комунікативних та професійних контекстах. Лексичний складник перекладацької компетентності є важливим чинником забезпечення адекватності перекладу, точності добору мовних засобів і гнучкості мовленнєвої поведінки, що визначає актуальність пошуку дидактичних підходів, спрямованих не лише на розширення словникового запасу, а й на його функціональне

застосування. Водночас традиційна організація освітнього процесу не завжди забезпечує достатній рівень інтеграції мовного матеріалу з умовами реальної професійної діяльності перекладача. Засвоєння лексики нерідко відбувається відокремлено від автентичних комунікативних ситуацій, що ускладнює перенесення набутих знань і вмінь у практичну площину. Як наслідок, виникає невідповідність між навчальними завданнями й реальними вимогами перекладацької практики, що негативно впливає на якість підготовки майбутніх фахівців.

У цьому контексті особливого значення набувають імерсивні технології, здатні формувати навчальні середовища з високим рівнем контекстуалізації мовного матеріалу та моделювання професійних ситуацій. Відповідно, актуальною науково-методичною проблемою є обґрунтування ефективності застосування цих технологій у формуванні лексичної компетентності майбутніх перекладачів, а також визначення підходів до оцінювання відповідних навчальних результатів. Розв'язання цієї проблеми є важливим як для розвитку теорії професійної мовної підготовки, так і для оптимізації практики організації освітнього процесу в закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика професійної підготовки перекладачів у ЗВО неодноразово ставала предметом наукових досліджень, у яких розглядалися різні аспекти формування перекладацької, комунікативної та професійно-мовленнєвої компетентності. Так, Н. Бідюк акцентує на структурі перекладацької компетентності та особливостях її формування в процесі підготовки майбутніх фахівців, що створює теоретичне підґрунтя для подальших методичних розвідок [1]. Використання інтерактивних технологій у професійній підготовці перекладачів досліджують Ю. Ніколаєнко та М. Павлович [2; 3]. Це підкреслює значущість активних форм навчання для формування практичних умінь.

Окремий напрям досліджень становлять праці, у яких аналізується досвід упровадження сучасних методик та технологій навчання в підготовці майбутніх перекладачів і філологів. Зокрема, Т. Петрова та О. Барбанюк узагальнюють практику застосування інноваційних методів у ЗВО [4], а М. Пилипчук розглядає соціально-психологічний тренінг як засіб розвитку комунікативних здібностей, наголошуючи на його потенціалі для професійного становлення майбутніх перекладачів [5].

Формування комунікативної компетенції також перебуває в центрі уваги дослідників. Так, І. Сілютіна, В. Синьо та Р. Познанський підкреслюють багатокомпонентність цього процесу та його значення для ефективної перекладацької діяльності [6]. Застосування інтерактивних та імерсивних технологій у підготовці перекладачів вивчають Н. Сороко та

О. Гаєвська, які аналізують можливості використання технологій занурення в навчанні перекладачів східних мов [7]. Модель формування професійно-мовленнєвої компетентності перекладача засобами інтерактивних технологій пропонує І. Шуляков, окреслюючи системний підхід до організації освітнього процесу [8]. Водночас проблеми активізації лексичного матеріалу в межах професійно орієнтованого навчання іноземної мови висвітлює Ю. Хорошилова [9].

Значний внесок у розуміння ролі цифрових і віртуальних середовищ у підготовці перекладачів роблять зарубіжні дослідники. Зокрема, С. Браун (S. Braun), Е. Давітті (E. Davitti) та К. Слейтер (C. Slater) аналізують можливості віртуальних навчальних середовищ для спільної діяльності в підготовці перекладачів [10], а В. Чан (V. Chan) розглядає вплив застосування VR-застосунків та комп'ютерно асистованого навчання на розвиток перекладацької компетентності [11; 12]. Взаємозв'язок між перекладацькою діяльністю та сучасними технологіями з когнітивної перспективи окреслюють С. Чен (S. Chen) та С. Догерті (S. Doherty) [13].

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що попри зростання інтересу до таких технологій у сфері мовної освіти, їх ефективність саме у формуванні лексичної компетентності майбутніх перекладачів залишається недостатньо дослідженою. Наявні наукові роботи переважно зосереджуються на загальних оцінках потенціалу імерсивних підходів або їх мотиваційного впливу, тоді як критерії та показники оцінювання лексичних навчальних результатів потребують уточнення й систематизації.

У цьому зв'язку внесок пропонованої статті полягає в аналітичному осмисленні ефективності імерсивних технологій через призму формування лексичної компетентності перекладачів, а також у спробі систематизувати показники оцінювання результатів засвоєння іншомовної лексики в умовах використання цифрових навчальних середовищ з ефектом занурення.

Метою статті є аналітичне осмислення ефективності застосування імерсивних технологій у процесі формування лексичної компетентності майбутніх перекладачів у вищій школі з урахуванням особливостей засвоєння іншомовної лексики та можливостей інтеграції мовних знань у професійно значущі комунікативні ситуації.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

1) проаналізувати науково-методичні підходи до формування лексичного складника професійної підготовки перекладачів у ЗВО;

2) окреслити дидактичний потенціал імерсивних технологій у контексті професійно орієнтованого навчання іноземної мови;

3) визначити показники оцінювання результативності засвоєння іншомовної лексики та узагальнити результати застосування цифрових

симуляцій і віртуальних навчальних середовищ у процесі активізації лексичної діяльності здобувачів.

Виклад основного матеріалу. У системі професійної підготовки перекладачів лексична компетентність посідає особливе місце, оскільки безпосередньо визначає якість і адекватність перекладацької діяльності в умовах реального комунікативного процесу. На відміну від загальномовної лексичної компетентності, сформованої в межах вивчення іноземної мови як навчального предмета, лексична компетентність перекладача має виразну професійну спрямованість і формується з урахуванням специфіки перекладацьких завдань, обмежень часу, контексту спілкування та очікувань адресата. Такий підхід відповідає сучасному розумінню перекладацької підготовки, у межах якого мовні знання розглядаються як інструмент професійної діяльності, інтегрований у цифрове та технологічно опосередковане навчальне середовище [14, с. 4].

Професійно орієнтована лексична компетентність не обмежується обсягом засвоєного словникового запасу, навіть якщо йдеться про спеціалізовану термінологію. Її сутність полягає в здатності перекладача здійснювати усвідомлений і функціонально виправданий лексичний вибір, співвідносити мовні одиниці з конкретною комунікативною ситуацією та забезпечувати смислову й прагматичну еквівалентність перекладу. У такому контексті особливого значення набуває залучення навчальних форматів, що дозволяють відтворювати умови реальної професійної комунікації та сприяють перенесенню лексичних знань у практичну площину, зокрема завдяки використанню імерсивних і віртуальних навчальних середовищ.

З огляду на це, лексичну компетентність перекладача доцільно трактувати як багатовимірне утворення, що поєднує когнітивний, операційний і комунікативно-прагматичний компоненти [15, с. 172]. Когнітивний компонент представлений знаннями про значення лексичних одиниць, їх семантичні зв'язки, стилістичні та регістрові характеристики. Операційний компонент пов'язаний зі здатністю швидко актуалізувати лексичні одиниці в процесі перекладу та застосовувати їх відповідно до перекладацького завдання. Комунікативно-прагматичний компонент забезпечує врахування соціокультурних, ситуаційних і прагматичних чинників, що впливають на вибір лексичних засобів у конкретному акті перекладу [16, с. 501].

Особливістю професійної лексичної компетентності є її динамічний характер. Вона формується не лише шляхом накопичення мовних знань, а насамперед у процесі багаторазового застосування лексики в максимально наближених до реальної перекладацької діяльності умовах. Відповідно, ефективність формування лексичної компетентності переважно визначається тим, наскільки навчальне середовище здатне моделювати

автентичні комунікативні ситуації та стимулювати функціональне використання мовних одиниць замість їх репродуктивного відтворення.

У цьому аспекті особливої актуальності набуває питання адекватного оцінювання рівня сформованості лексичної компетентності перекладачів. Оскільки вона охоплює різні виміри лексичної діяльності, то оцінювання потребує комплексного підходу, що передбачає врахування не лише кількісних, а і якісних характеристик використання лексичних одиниць [9, с. 105]. Це зумовлює необхідність виокремлення системи показників, які дозволяють простежити різні аспекти лексичної компетентності та оцінити ефективність педагогічних технологій, зокрема імерсивних, у процесі професійної підготовки перекладачів.

Процес формування лексичної компетентності перекладача нерозривно пов'язаний із когнітивними механізмами засвоєння, збереження та актуалізації іншомовної лексики в умовах підвищеного мовленнєвого та інтелектуального навантаження. На відміну від загальномовного навчання, у якому засвоєння лексики часто відбувається поступово й без жорстких часових обмежень, перекладацька діяльність вимагає швидкого доступу до лексичних одиниць, їх оперативного співвіднесення з контекстом і прийняття мовленнєвих рішень у режимі реального часу.

Одним із важливих когнітивних чинників у цьому процесі є механізм лексичного доступу, що визначає швидкість і точність актуалізації мовних одиниць у свідомості перекладача. Ефективність лексичного доступу залежить не лише від рівня засвоєння лексики, а й від умов, у яких відбувається її формування. Дослідники зазначають, що контекстуалізоване подання мовного матеріалу сприяє формуванню більш стійких асоціативних зв'язків і зменшує когнітивні витрати під час актуалізації лексики [17, с. 120].

Важливу роль у процесі засвоєння іншомовної лексики відіграє автоматизація лексичних умінь. Автоматизований характер лексичного вибору дозволяє перекладачеві зосереджувати когнітивні ресурси на аналізі змісту, прагматичних намірів мовця та особливостей комунікативної ситуації. Водночас формування автоматизованих лексичних дій є тривалим процесом і потребує багаторазового повторення мовного матеріалу в різних, але функціонально подібних ситуаціях. З огляду на це, показники, пов'язані зі швидкістю лексичного доступу, як правило, демонструють більш поступову динаміку зростання порівняно з показниками, що відображають контекстуальну адекватність використання лексики.

Контекст відіграє не лише допоміжну, а визначальну роль у когнітивній обробці лексичної інформації. Залучення віртуальних навчальних середовищ дозволяє відтворювати складні комунікативні ситуації, у

яких значення лексичних одиниць актуалізується через взаємодію мовних, ситуаційних і соціокультурних чинників. Такий підхід сприяє зниженню рівня навчальної тривожності та підвищенню впевненості здобувачів у власних мовленнєвих рішеннях, що позитивно впливає на якість лексичного вибору.

Окремої уваги заслуговує питання стабільності засвоєння лексики, тобто здатності відтворювати й використовувати мовні одиниці через певний проміжок часу та в нових комунікативних умовах. Науковці підтверджують, що повторюване занурення в професійно значущі ситуації сприяє глибшій когнітивній обробці інформації та підвищує ймовірність довготривалого збереження лексичних знань [18, с. 72].

Отже, когнітивні механізми засвоєння та актуалізації іншомовної лексики визначають не лише загальний рівень сформованості лексичної компетентності перекладача, а й специфіку динаміки її окремих складників.

Усвідомлення цих механізмів є необхідною передумовою для обґрунтованого добору показників оцінювання результативності навчання та аналізу ефективності педагогічних технологій, зокрема імерсивних, у процесі професійної підготовки перекладачів.

У перекладацькій діяльності лексичний вибір ніколи не здійснюється поза контекстом, оскільки значення й функціональна доцільність мовних одиниць визначаються сукупністю лінгвістичних, ситуаційних і соціокультурних чинників. Для майбутнього перекладача здатність адекватно інтерпретувати контекст і враховувати його під час добору лексичних відповідників є важливою умовою професійної успішності, оскільки саме контекст забезпечує смислову точність і прагматичну відповідність перекладу.

Контекст у перекладацькій діяльності має багаторівневий характер. Лінгвістичний контекст охоплює оточення лексичної одиниці в тексті та її взаємодію з іншими мовними елементами. Ситуаційний контекст пов’язаний з умовами комунікації, ролями учасників, метою спілкування та комунікативним завданням. Соціокультурний контекст відображає норми, цінності й культурні очікування, які впливають на сприйняття та інтерпретацію мовлення. Ігнорування будь-якого з цих рівнів може призвести до лексичних помилок, які формально не порушують мовної норми, проте знижують якість перекладу з погляду його функціональної адекватності.

У традиційних моделях навчання перекладу робота з лексикою часто обмежується аналізом окремих мовних одиниць або фрагментів тексту, що ускладнює формування цілісного бачення комунікативної ситуації. Натомість використання імерсивних технологій дозволяє моделювати

багатовимірні контексти професійної діяльності, у межах яких лексичний вибір здійснюється не ізольовано, а як частина комплексного перекладацького рішення [19, с. 5]. Такі підходи сприяють формуванню здатності співвідносити мовні засоби з конкретними умовами спілкування та професійними намірами.

Важливим аспектом контекстуалізованого навчання є вплив навчального середовища на когнітивний та емоційний стан здобувачів. Дослідження свідчать, що занурення в змодельовані професійні ситуації сприяє підвищенню когнітивної залученості, зменшенню навчальної тривожності та формуванню впевненості у власних мовленнєвих рішеннях [20, с.402]. Це, відповідно, позитивно впливає на якість лексичного добору й здатність адаптувати мовні засоби до змінних комунікативних умов. Контекстуальна зумовленість лексичного вибору також тісно пов'язана зі стабільністю засвоєння іншомовної лексики. Повторюване використання мовних одиниць у різних, але типологічно споріднених професійних ситуаціях сприяє глибшій когнітивній обробці лексичного матеріалу та його перенесенню в довготривалу пам'ять. У цьому сенсі імерсивні навчальні середовища створюють сприятливі умови для формування стійких лексичних умінь, що зберігають свою функціональність у нових комунікативних контекстах [19, с. 12].

Отже, контекст у перекладацькій діяльності є не фоновим, а визначальним чинником лексичного вибору, а здатність ураховувати його багатовимірну природу є важливим показником сформованості лексичної компетентності перекладача. Усвідомлення ролі контексту дозволяє обґрунтувати необхідність оцінювання лексичної компетентності за сукупністю показників, які відображають не лише обсяг і точність засвоєної лексики, а і її функціональну адекватність у професійно значущих ситуаціях.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що лексичну компетентність перекладача доцільно розглядати як інтегровану систему умінь, формування якої визначається поєднанням когнітивних процесів, контекстуальних умов і професійно орієнтованої мовленнєвої діяльності. Її розвиток не може бути повністю відображений лише через кількісні показники засвоєння лексики, оскільки важливу роль відіграють якісні параметри лексичного вибору, швидкість і стабільність актуалізації мовних одиниць, а також здатність використовувати лексику в конкретних комунікативних ситуаціях.

Відповідно, оцінювання результативності педагогічних методик, спрямованих на формування лексичної компетентності перекладачів, потребує комплексного підходу, заснованого на сукупності взаємопов'язаних показників. Такий підхід дозволяє відобразити різні аспекти лексичної

діяльності здобувачів та простежити динаміку їх розвитку в умовах використання імерсивних технологій, що зумовлює доцільність систематизації відповідних показників (табл. 1).

Таблиця 1

Показники ефективності імерсивних технологій у формуванні лексичної компетентності перекладачів

Показник	Зміст показника	Інструмент оцінювання
Лексичний обсяг	Рівень засвоєння фахової іншомовної лексики, необхідної для виконання перекладацьких завдань	Тематичні лексичні завдання, тести
Точність лексичного добору	Ступінь відповідності вибору лексичних одиниць комунікативній ситуації та перекладацькому завданню	Аналіз перекладацьких рішень, експертна оцінка
Швидкість лексичного доступу	Оперативність актуалізації лексичних одиниць у процесі виконання завдань	Таймінг виконання лексичних і перекладацьких завдань
Контекстуальна адекватність	Здатність ураховувати соціокультурні та прагматичні умови використання лексики	Ситуаційні завдання, кейс-аналіз
Стабільність засвоєння	Збереження лексичних знань у часі та їх повторне відтворення	Відстрочене виконання лексичних завдань

Джерело: систематизовано авторами на основі [1; 3; 7]

Запропонована система показників дозволяє комплексно схарактеризувати різні аспекти лексичної компетентності перекладачів і створює методичні передумови для аналізу результативності використання імерсивних технологій у процесі професійної підготовки. Оскільки зазначені показники відображають як кількісні, так і якісні характеристики лексичної діяльності, їх доцільно розглядати не ізольовано, а у взаємозв'язку, що дає змогу простежити загальні тенденції змін у сформованості лексичної компетентності в умовах імерсивно орієнтованого навчання.

Застосування імерсивних технологій у процесі фахової підготовки перекладачів виявляє тенденцію до комплексних змін у різних складниках лексичної діяльності здобувачів. Узагальнення результатів педагогічного спостереження та аналітичне осмислення практики використання імерсивно орієнтованих навчальних сценаріїв дозволяють зафіксувати позитивну динаміку за всіма визначеними показниками, зокрема в аспектах активізації лексичного доступу, підвищення точності лексичного добору та зростання контекстуальної адекватності мовлення. Такі узагальнення узгоджуються з

сучасними підходами до аналізу впливу віртуальних і симуляційних середовищ на професійну мовну підготовку перекладачів [11; 12; 15; 20].

Водночас характер виявлених змін не є однорідним, що зумовлено різною природою відповідних складників лексичної компетентності. Показники, пов'язані з контекстуальним використанням лексики та її функціональною адекватністю, демонструють більш інтенсивну динаміку, тоді як показники, що відображають автоматизацію лексичних умінь, характеризуються повільнішим зростанням. Така нерівномірність є закономірною з огляду на когнітивні механізми засвоєння іншомовної лексики та специфіку перекладацької діяльності, яка поєднує аналітичні й автоматизовані мовленнєві процеси. З метою узагальнення виявлених змін і наочного відображення динаміки формування лексичної компетентності перекладачів до та після використання імерсивних технологій результати подано в узагальненому вигляді. Візуалізація динаміки за окремими показниками дозволяє простежити співвідношення між різними складниками лексичної компетентності та виявити загальні тенденції їх розвитку в умовах імерсивно орієнтованого навчального середовища. Узагальнена динаміка формування лексичної компетентності перекладачів до та після використання імерсивних технологій наочно представлена на рис. 1.

Узагальнені показники формування лексичної компетентності перекладачів у процесі використання імерсивних технологій

Рис. 1. Динаміка формування лексичної компетентності перекладачів до та після використання імерсивних технологій (радіальна діаграма)

Джерело: розроблено авторами на основі [10; 11; 14; 15]

Порівняльний аналіз окремих показників лексичної компетентності засвідчує нерівномірний характер їх зростання в умовах використання імерсивних технологій. Найбільш виражена позитивна динаміка спостерігається за показниками контекстуальної адекватності та стабільності засвоєння лексики. Це можна пояснити високим рівнем занурення в комунікативні ситуації, що моделюють реальні умови перекладацької діяльності, а також можливістю багаторазового повторення та варіативного відпрацювання мовного матеріалу в межах одного навчального сценарію, що узгоджується з підходами до технологічно орієнтованої підготовки перекладачів, представленими в сучасних дослідженнях [10, с. 260; 16, с. 503].

Зростання показників точності лексичного добору та швидкості лексичного доступу має більш помірний, проте стабільний характер. Така динаміка свідчить про поступове формування автоматизованих лексичних умінь, які потребують тривалішого часу для закріплення в умовах професійно орієнтованої діяльності. Водночас поєднання швидкості та точності добору лексичних одиниць є критично важливим для перекладацької діяльності, оскільки визначає ефективність мовленнєвої реакції в ситуаціях підвищеного когнітивного навантаження [18, с.70; 19, с. 7].

Порівняно з традиційними підходами до навчання, які здебільшого орієнтовані на репродуктивне засвоєння лексики, імерсивні технології демонструють вищу результативність у формуванні здатності використовувати мовні одиниці з урахуванням комунікативного контексту. Отримані узагальнення дозволяють розглядати імерсивні технології не лише як мотиваційний чинник, а і як ефективний елемент методичної системи професійної підготовки перекладачів.

Для узагальненої кількісної оцінки результативності використання імерсивних технологій у формуванні лексичної компетентності перекладачів доцільно застосувати коефіцієнт ефективності, який дозволяє зіставити початковий і підсумковий рівні сформованості відповідних показників. Коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K = \frac{\text{Р}_{\text{після}} - \text{Р}_{\text{до}}}{\text{Р}_{\text{до}}}$$

де $\text{Р}_{\text{до}}$ – узагальнений показник рівня сформованості лексичної компетентності до використання імерсивних технологій,

$\text{Р}_{\text{після}}$ — узагальнений показник після їх застосування.

На основі узагальнених значень окремих показників (лексичний обсяг, точність лексичного добору, швидкість лексичного доступу,

контекстуальна адекватність і стабільність засвоєння) середнє значення коефіцієнта ефективності демонструє позитивну динаміку, що свідчить про результативність імерсивних технологій у процесі формування лексичної компетентності перекладачів. Отримане значення коефіцієнта відображає загальну тенденцію зростання показників і підтверджує доцільність використання імерсивно орієнтованих навчальних середовищ у професійній підготовці перекладачів без апеляції до статистичних методів перевірки.

Узагальнення динаміки змін за окремими показниками лексичної компетентності дозволяє зробити висновок про комплексний характер впливу імерсивних технологій на процес професійної підготовки перекладачів. Позитивні зрушення спостерігаються за всіма визначеними показниками, проте їхня інтенсивність відрізняється, що свідчить про неоднакову чутливість окремих складників лексичної компетентності до умов імерсивного навчального середовища. Найбільш виражені зміни фіксуються в аспектах, безпосередньо пов'язаних із контекстуалізацією мовного матеріалу та його функціональним використанням у професійно значущих ситуаціях. Водночас показники, що відображають автоматизацію лексичних умінь, демонструють поступову, але стабільну динаміку зростання, що корелює із загальними тенденціями, зафіксованими в дослідженнях із використання VR-технологій у перекладацькому навчанні [17, с. 123]. Такий розподіл динаміки підтверджує, що імерсивні технології створюють насамперед умови для осмисленого використання іншомовної лексики, інтегрованої в комунікативний контекст, а не лише для механічного накопичення словникового запасу. Саме ця особливість визначає їхню перевагу порівняно з традиційними підходами до навчання лексики, які здебільшого орієнтовані на репродуктивні види діяльності й менш ефективно забезпечують перенесення мовних знань у площину професійної практики [18, с. 74].

Для кількісного підтвердження виявлених змін використано коефіцієнт ефективності, який дозволяє зіставити початкові та підсумкові значення визначених показників і відобразити загальну тенденцію їх зростання. Отримані результати свідчать про позитивний вплив імерсивних технологій на формування лексичної компетентності перекладачів і підтверджують доцільність їх інтеграції в методичну систему професійної підготовки у ЗВО.

Отже, імерсивні технології можуть розглядатися не лише як засіб підвищення мотивації чи інтенсифікації освітнього процесу, а і як ефективний інструмент цілеспрямованого впливу на різні складники лексичної компетентності, що забезпечує тісніший зв'язок між мовною підготовкою та майбутньою професійною діяльністю перекладачів.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що використання імерсивних технологій у процесі професійної підготовки перекладачів у ЗВО має комплексний вплив на формування лексичної компетентності як багатовимірного складника мовної підготовки. Лексична компетентність у цьому контексті постає не лише як сукупність лексичних знань, а і як здатність функціонально й контекстуально вмотивовано використовувати іншомовні одиниці в професійно значущих комунікативних ситуаціях.

У межах дослідження обґрунтовано доцільність оцінювання результативності імерсивних технологій за сукупністю показників, що відображають різні аспекти лексичної діяльності майбутніх перекладачів. Запропонована система показників (лексичний обсяг, точність лексичного добору, швидкість лексичного доступу, контекстуальна адекватність і стабільність засвоєння) дозволяє комплексно схарактеризувати динаміку формування лексичної компетентності та уникнути її спрощеного трактування.

Узагальнення результатів педагогічного спостереження та аналітичне осмислення практики використання імерсивно орієнтованих навчальних сценаріїв засвідчили позитивну динаміку за всіма визначеними показниками, водночас виявивши їх нерівномірне зростання. Найбільш виражені зміни спостерігаються в аспектах, пов’язаних із контекстуалізацією мовного матеріалу та його функціональним використанням, що підтверджує ефективність імерсивних технологій у формуванні здатності інтегрувати мовні знання в професійну діяльність перекладача. Порівняльний аналіз показників дозволяє зробити висновок про вищу результативність імерсивних технологій у формуванні лексичної компетентності порівняно з традиційними підходами, орієнтованими переважно на репродуктивне засвоєння лексики.

Імерсивні навчальні середовища створюють умови для активізації лексичної діяльності, розвитку автоматизованих лексичних умінь і підвищення усвідомленості мовного вибору в умовах професійного спілкування.

Використання узагальненого коефіцієнта ефективності як інструменту кількісної інтерпретації підтвердило загальну тенденцію зростання рівня сформованості лексичної компетентності в умовах імерсивного навчання та дозволило розглядати отримані результати як показові з огляду на аналітико-методичний характер дослідження. Застосування такого підходу забезпечує можливість узагальнення результатів без апеляції до статистичних процедур експериментальної перевірки.

Отже, імерсивні технології доцільно розглядати як ефективний елемент методичної системи професійної підготовки перекладачів, що

сприяє подоланню розбіжностей між навчальною та професійною сферами, забезпечує більш тісний зв'язок між мовною підготовкою та майбутньою перекладацькою діяльністю й створює передумови для подальшого вдосконалення лексичної компетентності в умовах цифрового освітнього середовища.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням кола аналізованих мовленнєвих і професійних компетентностей, уточненням методичних сценаріїв використання імерсивних технологій у підготовці перекладачів, а також із поглибленим вивченням довготривалого впливу таких технологій на стабільність і перенесення мовленнєвих умінь у реальну професійну практику.

Література:

1. Бідюк Н. Особливості формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури. *Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія.* 2023. Вип. 1. С. 36–42. DOI: https://doi.org/10.32782/philspu/2023.1.7

2. Ніколаєнко Ю. Інтерактивні методи роботи з текстами у професійній підготовці майбутніх перекладачів. *Академічна й університетська наука: результати та перспективи:* зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 09 грудня 2021 року). Полтава, 2021. С. 113–116. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/10512/1/zbirnik-nan_тези.pdf (дата звернення: 05.02.2026).

3. Павлович М. Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх перекладачів як запорука успішної міжкультурної взаємодії. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*. 2024. № 1 (27). С. 178–184. DOI: https://doi.org/10.32342/2522-4115-2024-1-27-19.

4. Петрова Т., Барбанюк О. Сучасні методики підготовки майбутніх філологів-перекладачів: досвід ЗВО. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства.* 2022. Т. 23. С. 28–33. DOI: https://doi.org/10.31891/2415-7929-2022-23-6

5. Пилипчук М. Соціально-психологічний тренінг як технологія розвитку комунікативних здібностей майбутніх перекладачів. *Science, innovations and education: problems and prospects:* The 10th International scientific and practical conference (Tokyo, May 4–6, 2022). Tokyo, Japan, 2022. P. 363–371. URL: https://www.researchgate.net/profile/Kerem-Shixaliyev/publication/363696016_Properties_of_Linear_Low_Density_Polyethylene/links/6358f23b12cbac6a3ef92a8b/Properties-of-Linear-Low-Density-Polyethylene.pdf#page=363 (дата звернення: 05.02.2026).

6. Сілютіна І., Синьо В., Познанський Р. Формування комунікативної компетенції майбутніх перекладачів. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 22. Т. 2. С. 215–222. DOI: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.39

7. Сороко Н., Гаєвська О. Використання імерсивних технологій для підготовки майбутніх перекладачів східних мов. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців:методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2021. Вип. 62. С. 287–298. DOI: https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-287-298

8. Шуляков І. Модель формування професійно-мовленнєвої компетентності перекладача засобами інтерактивних технологій. *Академічні візії.* 2025. Вип. 49. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17554364

9. Хорошилова Ю. Активізація лексичного матеріалу на заняттях з іноземної мови професійного спрямування у ВВНЗ. *Молодий вчений.* 2024. №6 (130). С. 104–109. DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-30

10. Braun S., Davitti E., Slater C. "It's like being in bubbles": Affordances and challenges of virtual learning environments for collaborative learning in interpreter education. *The Interpreter and Translator Trainer.* 2020. Vol. 14. № 3. P. 259–278. https://doi.org/10.1080/1750399X.2020.1800362

11. Chan V. Investigating the impact of a virtual reality mobile application on learners' interpreting competence. *Journal of Computer Assisted Learning.* 2023. Vol. 39. № 4. P. 1242–1258. DOI: https://doi.org/10.1111/jcal.12796

12. Chan V. Research on Computer-Assisted Interpreter Training: A Review of Studies from 2013 to 2023. *SN Computer Science*. 2023. Vol. 4. Article 648. DOI: https://doi.org/10.1007/s42979-023-02072-w

13. Chen S., Doherty S. Interpreting and technologies. In: *The Routledge Handbook of Interpreting and Cognition.* London, 2024. P. 403–416. DOI: https://doi.org/10.4324/9780429297533-29.

14. Duin A., Palumbo J., Pedersen I. Research on the Use of Immersive Technologies to Foster Intercultural Communication and Improve Translation Performance. *Multilingual academic and professional communication in a networked world*. 2021. P. 1–7. URL: https://www.researchgate.net/publication/353091687 (дата звернення: 05.02.2026).

15. Hu P. Business Interpreter Training in the 3D Virtual Reality Environment: A Pilot Study in China. *Scholars International Journal of Linguistics and Literature.* Vol. 6. № 3. P. 169–176. DOI: https://doi.org/10.36348/sijll.2023.v06i03.001

16. Kenny D. Technology in Translator Training/ *The Routledge Handbook of Translation Technology*. London and New York: Routledge, 2020. P. 498–515. URL: https://doras.dcu.ie/29991/1/O%27Hagan%202020%20%28ed%29%20Chap30_Kenny.pdf (дата звернення: 02.02.2026).

17. Liu X. A Literature Review of Virtual Reality in Interpreting Teaching (2012–2023). *World Journal of Educational Research.* 2025. Vol. 12, № 4. P. 118–129. DOI: https://doi.org/10.22158/wjer.v12n4p118

18. Palamar S., Brovko K., Semerikov S. Enhancing Foreign Language Learning in Ukraine: Immersive Technologies as Catalysts for Cognitive Interest and Achievement. *Information Technology and Implementation (IT&I-2023):* Proceedings of the X International Scientific Conference (Kyiv, Ukraine, November 20–21, 2023). Kyiv, 2023. P. 69–81. URL: https://ceur-ws.org/Vol-3624/Paper_7.pdf (дата звернення: 05.02.2026).

19. Tian X. Personalized translator training in the era of digital intelligence: Opportunities, challenges, and prospects. *Heliyon*. 2024. Vol. 10. № 20. DOI: https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39354

20. Zhang R., Liu J. Effects and Causes of VR-Supported Interpreting Learning Environment on the Interpretation Classroom Anxiety of Student Interpreter. Open Journal of Applied Sciences. 2024. Vol. 14. № 2. P. 398–410. DOI: https://doi.org/10.4236/ojapps.2024.142028

References:

1. Bidiuk, N. (2023). Osoblyvosti formuvannia perekladatskoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy ta literatury [The distinctive features of translation competence development in pre-service training of foreign language and literature teachers].

Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriia Filolohiia – Slobozhanskyi Scientific Bulletin. Philology Series, 1, 36–42. https://doi.org/10.32782/philspu/2023.1.7 [in Ukrainian].

2. Nikolaienko, Yu. (2021). Interaktyvni metody roboty z tekstamy u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh perekladachiv [Interactive methods of text work in professional training of future interpreters]. *Akademichna y universytetska nauka: rezultaty ta perspektyvy: zb. nauk. pr. za materialamy mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Academic and university science: results and prospects: collection of scientific works based on materials of the international scientific-practical conference (Poltava, December 9, 2021)* (pp. 113–116). Poltava. Retrieved from http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/10512/1/zbirnik-nan_тези.pdf [in Ukrainian].

3. Pavlovych, M. (2024). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh perekladachiv yak zaporuka uspishnoi mizhkulturnoi vzaiemodii [Interactive technology usage in the future translators' training as a pledge of successful intercultural interaction]. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, *1*(27), 178–184. https://doi.org/10.32342/2522-4115-2024-1-27-19 [in Ukrainian].

4. Petrova, T., & Barbaniuk, O. (2022). Suchasni metodyky pidhotovky maibutnikh filolohiv-perekladachiv: dosvid ZVO [Modern methods of preparation of future philologists-translators: experience of higher education institutions]. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva – Current Issues of Lingustics and Translation Studies*, *23*, 28–33. https://doi.org/10.31891/2415-7929-2022-23-6. [in Ukrainian].

5. Pylypchuk, M. (2022). Sotsialno-psykholohichnyi treninh yak tekhnolohiia rozvytku komunikatyvnykh zdibnostei maibutnikh perekladachiv [Social and Psychological Training as a Technology for the Development of Communicative Abilities of Future Translators]. *Science, innovations and education: problems and prospects:* The 10th International scientific and practical conference (Tokyo, May 4–6, 2022) (pp. 363–371). Tokyo, Japan. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Kerem-Shixaliyev/publication/363696016_Properties_of_Linear_Low_Density_Polyethylene/links/6358f23b12cbac6a3ef92a8b/Properties-of-Linear-Low-Density-Polyethylene.pdf#page=363. [in Ukrainian].

6. Siliutina, I., Synio, V., & Poznanskyi, R. (2022). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentsii maibutnikh perekladachiv [Formation of communicative competence of future translators]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, *22*(2), 215–222. https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.22.2.39 [in Ukrainian].

7. Soroko, N., & Haievska, O. (2021). Vykorystannia imersyvnykh tekhnolohii dlia pidhotovky maibutnikh perekladachiv skhidnykh mov [Using immersive technologies for the training of future Oriental languages translators]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv:metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, *62*, 287–298. https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-62-287-298 [in Ukrainian].

8. Shuliakov, I. (2025). Model formuvannia profesiino-movlennievoi kompetentnosti perekladacha zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Model for developing professional language competence in translators using interactive technologies]. *Akademichni vizii – Academic Visions, 49*. https://doi.org/10.5281/zenodo.17554364. [in Ukrainian].

9. Khoroshylova, Yu. (2024). Aktyvizatsiia leksychnoho materialu na zaniattiakh z inozemnoi movy profesiinoho spriamuvannia u VVNZ [Lexical activation when learning a foreign language for professional purposes at higher military educational institutions]. *Molodyi*

vchenyi – Young Scientist, *6*(130), 104–109. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-6-130-30 [in Ukrainian]

10. Braun, S., Davitti, E., & Slater, C. (2020). "It's like being in bubbles": Affordances and challenges of virtual learning environments for collaborative learning in interpreter education. *The Interpreter and Translator Trainer*, *14*(3), 259–278. https://doi.org/10.1080/1750399X.2020.1800362

11. Chan, V. (2023). Investigating the impact of a virtual reality mobile application on learners' interpreting competence. *Journal of Computer Assisted Learning*, *39*(4), 1242–1258. https://doi.org/10.1111/jcal.12796

12. Chan, V. (2023). Research on computer-assisted interpreter training: A review of studies from 2013 to 2023. *SN Computer Science*, *4*. 648. https://doi.org/10.1007/s42979-023-02072-w

13. Chen, S., & Doherty, S. (2024). Interpreting and technologies. In *The Routledge Handbook of Interpreting and Cognition* (pp. 403–416). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429297533-29

14. Duin, A., Palumbo, J., & Pedersen, I. (2021). Research on the use of immersive technologies to foster intercultural communication and improve translation performance. *Multilingual Academic and Professional Communication in a Networked World* (pp. 1–7). Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/353091687

15. Hu, P. (2023). Business interpreter training in the 3D virtual reality environment: A pilot study in China. *Scholars International Journal of Linguistics and Literature*, *6*(3), 169–176. https://doi.org/10.36348/sijll.2023.v06i03.001

16. Kenny, D. (2020). Technology in translator training. In M. O'Hagan (Ed.), *The Routledge Handbook of Translation Technology* (pp. 498–515). Routledge. Retrieved from https://doras.dcu.ie/29991

17. Liu, X. (2023). A literature review of virtual reality in interpreting teaching (2012–2023). *World Journal of Educational Research*, *12*(4), 118–129. https://doi.org/10.22158/wjer.v12n4p118

18. Palamar, S., Brovko, K., & Semerikov, S. (2023). Enhancing foreign language learning in Ukraine: Immersive technologies as catalysts for cognitive interest and achievement. In *Information Technology and Implementation (IT&I-2023):* Proceedings of the X International Scientific Conference (Kyiv, Ukraine, November 20–21, 2023) (pp. 69–81). Kyiv. Retrieved from https://ceur-ws.org/Vol-3624/Paper_7.pdf

19. Tian, X (2024). Personalized translator training in the era of digital intelligence: Opportunities, challenges, and prospects. *Heliyon*, *10*(20), 1–13. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39354.

20. Zhang, R., & Liu, J. (2024). Effects and causes of VR-supported interpreting learning environment on the interpretation classroom anxiety of student interpreter. *Open Journal of Applied Sciences*, *14*(2), 398–410. https://doi.org/10.4236/ojapps.2024.142028

Дата першого надходження статті до видання: 17.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.03.2026